

รายงานการประเมินความเสี่ยงและมาตรการป้องกันการทุจริต

(การควบคุมความเสี่ยงทุจริต)

สำนักงานสาธารณสุขอำเภอป่าโมก

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘

คำนำ

ความเสี่ยงเป็นความไม่แน่นอนของเหตุการณ์ที่ไม่สามารถคาดการณ์ล่วงหน้าได้ จึงทำให้ความเสี่ยงเป็นโอกาสของเหตุการณ์ที่อาจเกิดขึ้นได้เสมอในอนาคตที่จะเกิดความผิดพลาด ความเสียหาย การรั่วไหล ความสูญเปล่า หรือเหตุการณ์ที่ไม่พึงประสงค์ หรือการกระทำใด ที่อาจเกิดขึ้นภายใต้สถานการณ์ที่ไม่แน่นอน ซึ่งอาจเกิดขึ้นในอนาคตและมีผลกระทบหรือทำให้การดำเนินงานไม่ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ และเป้าหมายขององค์กรใส่สะอาด คือ การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลที่ดี (Good Governance) ซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญในการบริหาร จัดการองค์กรให้มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และน่าเชื่อถือ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หลักการควบคุมการทุจริตคอร์รัปชัน (Corruption Control) ซึ่งหมายถึง การไม่กระทำและสนับสนุน การทุจริตพร้อมทั้งร่วมมือกันควบคุมไม่ให้เกิดการทุจริตในองค์กร ซึ่งเป็นตัวชี้วัดหนึ่งในการวัดสถานะธรรมาภิบาล (The Worldwide Governance Indicators (WGI) ของธนาคารโลก (World Bank) การประเมินความเสี่ยงการทุจริต จึงเป็นเรื่องที่ทุกองค์กรจำเป็นต้องทำเพราะหากองค์กรได้ทำการประเมินความเสี่ยงการทุจริต จะเป็นหลักประกันความเชื่อมั่น ให้องค์กรระดับหนึ่งว่าการดำเนินการขององค์กรจะไม่มีโอกาสเกิดการทุจริต หรือหากมีโอกาสที่จะเกิดการทุจริต องค์กรก็จะสามารถบริหารจัดการยับยั้งความเสียหายที่จะเกิดขึ้น ได้อย่างรวดเร็วเพราะมีมาตรการควบคุม ความเสี่ยงการทุจริตที่เหมาะสม และสมเหตุสมผลหรือหากเกิดความเสียหาย ก็จะเป็นความเสียหายที่น้อยกว่าองค์กรที่ไม่มีแผนบริหารจัดการความเสี่ยงการทุจริต

สำนักงานสาธารณสุขอำเภอป่าโมกได้ดำเนินการวิเคราะห์ความเสี่ยงตามคู่มือการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานในสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุขราชการ บริหาร ส่วนภูมิภาคประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘ และกำหนดมาตรการในการป้องกันการทุจริตและป้องกัน การเกิดผลประโยชน์ทับซ้อนของสำนักงานสาธารณสุขอำเภอป่าโมก

สารบัญ

คำนำ	
บทที่	หน้า
๑. บทนำ	๑
๑.๑ หลักการและเหตุผล	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์	๒
๑.๓ ขอบเขต	๒
๒. การประเมินความเสี่ยง	๓
๓. มาตรการป้องกันการทุจริต (การควบคุมความเสี่ยงการทุจริต)	๑๑

บทที่ บทนำ

๑.๑ หลักการและเหตุผล

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช ๒๕๖๐ กำหนดในหมวดที่ ๔ หน้าที่ของประชาชน ชาวไทยว่า “บุคคลมีหน้าที่ ไม่ร่วมมือหรือสนับสนุนการทุจริต และประพฤติมิชอบทุกรูปแบบ” ถือได้ว่าเป็นครั้งแรก ที่รัฐธรรมนูญได้กำหนดให้การป้องกันและปราบปรามการทุจริตเป็นหน้าที่ของประชาชนชาวไทยทุกคน นอกจากนี้ ยังกำหนดชัดเจนในหมวดที่ ๕ หน้าที่ของรัฐว่า “รัฐต้องส่งเสริม สนับสนุน และให้ความรู้แก่ประชาชนถึงอันตราย ที่เกิดจากการทุจริตและประพฤติมิชอบทั้งภาครัฐและภาคเอกชน และจัดให้มีมาตรการ และกลไกที่มีประสิทธิภาพ เพื่อป้องกันและจัดการทุจริตและประพฤติมิชอบดังกล่าวอย่างเข้มงวด รวมทั้งกลไกในการส่งเสริมให้ประชาชน รวมตัวกัน เพื่อมีส่วนร่วมในการรณรงค์ให้ความรู้ต่อต้านการทุจริต หรือชี้เบาะแสโดยได้รับความคุ้มครองจากรัฐ ตามที่กฎหมายบัญญัติ” ในการบริหารราชการแผ่นดินรัฐต้องเสริมสร้างให้ประชาชน ได้รับบริการที่สะดวก มีประสิทธิภาพที่สำคัญ คือไม่เลือกปฏิบัติ ตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ซึ่งการบริหารงานบุคคลของ หน่วยงานของรัฐต้องเป็นไปตามระบบคุณธรรมตามที่กฎหมายบัญญัติ โดยอย่างน้อยต้องมีมาตรการป้องกัน มิให้ผู้ใดใช้อำนาจหรือกระทำการโดยมิชอบแทรกแซงการปฏิบัติหน้าที่ และรัฐต้องจัดให้มีมาตรฐานทางจริยธรรม เพื่อให้หน่วยงานใช้เป็นหลักในการกำหนดประมวลจริยธรรมสำหรับเจ้าหน้าที่ในหน่วยงาน ซึ่งต้องไม่ต่ำกว่ามาตรฐานทางจริยธรรมดังกล่าว

ทุจริต ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑ หมายถึง แสวงหาประโยชน์ที่มีควรได้โดยชอบ ด้วยกฎหมายสำหรับตนเองหรือผู้อื่น และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔ ให้ความหมายของคำว่า ทุจริตต่อหน้าที่ หมายถึง ปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติ อย่างใดในตำแหน่งหรือหน้าที่ หรือปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติอย่างใดในพฤติการณ์ที่อาจทำให้ผู้อื่นเชื่อว่ามีตำแหน่ง หรือหน้าที่ทั้งที่ตนมิได้มีตำแหน่งหรือหน้าที่นั้น หรือใช้อำนาจในตำแหน่งหรือหน้าที่ ทั้งนี้เพื่อแสวงหาประโยชน์ ที่มีควรได้โดยชอบสำหรับตนเองหรือผู้อื่น หรือกระทำการอันเป็นความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือความผิด ต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรมตามประมวลกฎหมายอาญาหรือตามกฎหมายอื่น สำหรับคำว่า ประพฤติมิชอบ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ. ๒๕๕๙ มาตรา ๓ ให้ความหมายว่า การกระทำ ที่ไม่ใช่ทุจริตต่อหน้าที่ แต่เป็นการปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติอย่างใดโดยอาศัยเหตุที่มีตำแหน่งหรือหน้าที่อันเป็นการ ฝ่าฝืนกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ คำสั่ง หรือมติของคณะรัฐมนตรี ที่มุ่งหมายจะควบคุมดูแลการรับ การเก็บรักษา หรือการใช้จ่ายเงิน หรือทรัพย์สินของแผ่นดิน

ผลประโยชน์ทับซ้อน หมายถึง สภาวะการณ์ หรือข้อเท็จจริงที่บุคคล ไม่ว่าจะป็นนักการเมือง ข้าราชการ พนักงานบริษัท หรือผู้บริหารซึ่งมีอำนาจหน้าที่ เจ้าหน้าที่ของรัฐ ปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งหน้าที่ ที่บุคคลนั้นรับผิดชอบอยู่ และส่งผลกระทบต่อประโยชน์ส่วนรวม ซึ่งการกระทำนั้นอาจเกิดขึ้นอย่างรู้ตัวหรือไม่รู้ตัว ทั้งเจตนาหรือไม่เจตนา และมีรูปแบบที่หลากหลายไม่จำกัดอยู่ในรูปของตัวเงินหรือทรัพย์สินเท่านั้น แต่รวมถึง ผลประโยชน์อื่น ๆ ที่ไม่ใช่ในรูปตัวเงินหรือทรัพย์สินก็ได้ เช่น การแต่งตั้งพรรคพวกเข้าไปดำรงตำแหน่งในองค์กรต่าง ๆ ทั้งในหน่วยราชการ รัฐวิสาหกิจและบริษัทจำกัด หรือการที่บุคคลผู้มีอำนาจหน้าที่ตัดสินใจให้ญาติพี่น้อง หรือบริษัทที่ตนมีส่วนได้ส่วนเสียได้รับสัมปทานหรือผลประโยชน์จากทางราชการโดยมิชอบ ส่งผลให้บุคคลนั้น ขาดการตัดสินใจที่เที่ยงธรรม เนื่องจากยึดผลประโยชน์ส่วนตนเป็นหลัก ทำให้ผลเสียเกิดขึ้นกับองค์กร

จึงอาจกล่าวได้ว่า ผลประโยชน์ทับซ้อนถือเป็นการทุจริตประเภทหนึ่ง เพราะเป็นการแสวงหาประโยชน์ส่วนบุคคลโดยการละเมิดต่อกฎหมายหรือจริยธรรมด้วยการใช้อำนาจในตำแหน่งหน้าที่แทรกแซงการใช้ดุลยพินิจในกระบวนการตัดสินใจของเจ้าหน้าที่ของรัฐ จนทำให้เกิดการละทิ้งคุณธรรมในการปฏิบัติหน้าที่สาธารณะ ขาดความเป็นอิสระ ความเป็นกลาง และความเป็นธรรม จนส่งผลกระทบต่อประโยชน์สาธารณะของส่วนรวม และทำให้ผลประโยชน์หลัก ขององค์กร หน่วยงาน สถาบันและสังคมต้องสูญเสียไป โดยผลประโยชน์ที่สูญเสียไปอาจอยู่ในรูปของผลประโยชน์ทางการเงิน คุณภาพการให้บริการ ความเป็นธรรมในสังคม รวมถึงคุณค่าอื่น ๆ ตลอดจนโอกาสในอนาคต ตั้งแต่ระดับองค์กรจนถึงระดับสังคม อย่างไรก็ตาม เมื่อมีผู้ที่ตั้งใจกระทำความผิดก็ยังคงพบผู้กระทำความผิด โดยไม่เจตนาหรือไม่มีความรู้ในเรื่องดังกล่าวอีกเป็นจำนวนมาก จนนำไปสู่การถูกกล่าวหา ร้องเรียนเรื่องทุจริตหรือถูกลงโทษทางอาญา ผลประโยชน์ทับซ้อนหรือความขัดแย้งกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนและผลประโยชน์ ส่วนรวม (Conflict of interest : COI) เป็นประเด็นปัญหาทางการบริหารภาครัฐในปัจจุบันที่เป็นบ่อเกิดของปัญหา การทุจริตประพฤตินิยมชอบในระดับที่รุนแรงขึ้น และยังสะท้อนปัญหาการขาดหลักธรรมาภิบาลและเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศอีกด้วย

สำนักงานสาธารณสุขอำเภอป่าโมก ตระหนักถึงปัญหาการทุจริตและประพฤตินิยมชอบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทุจริตเกี่ยวกับการปฏิบัติงานที่อาจเกิดผลประโยชน์ทับซ้อน จึงดำเนินการประเมินความเสี่ยงเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน

๑.๒ วัตถุประสงค์

๑.๒.๑ เพื่อให้ทราบถึงความเสี่ยงการทุจริตและลดความเสี่ยงที่อาจก่อให้เกิดการทุจริตในองค์กรได้

๑.๒.๒ เพื่อวิเคราะห์ความเสี่ยงที่เป็นระบบในการบริหารปัจจัยและควบคุมกระบวนการปฏิบัติงาน เพื่อลดมูลเหตุของโอกาสที่จะทำให้เกิดความเสียหายจากการปฏิบัติงาน

๑.๒.๓ เพื่อหาแนวทางปรับปรุง แก้ไข ตลอดจนการตรวจสอบการบริหารงานและการปฏิบัติราชการของเจ้าหน้าที่รัฐ ไม่ให้เกิดการแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัวในตำแหน่งหน้าที่อันมิควรได้โดยชอบตามกฎหมาย ลดความเสี่ยงที่อาจก่อให้เกิดการทุจริตในองค์กรได้

๑.๓ ขอบเขต

รายงานการวิเคราะห์ความเสี่ยงและแนวทางการป้องกันการทุจริตและประพฤตินิยมชอบของสำนักงานสาธารณสุขอำเภอป่าโมก ดำเนินการโดยกำหนดความเสี่ยง จำนวน ๓ ประเด็นหลักที่อาจเป็นสาเหตุของการกระทำผิด มากที่สุด ประกอบด้วย

- (๑) การรับสินบนในกระบวนการจัดซื้อจัดจ้าง การจัดหาพัสดุ
- (๒) การใช้รถราชการ
- (๓) การรับสินบนการให้หรือรับของขวัญและของกำนัล

บทที่ ๒

การประเมินความเสี่ยงการทุจริต

การประเมินความเสี่ยง หมายถึง กระบวนการวิเคราะห์ความเสี่ยงที่เป็นระบบในการบริหารจัดการ และควบคุมกระบวนการปฏิบัติงานเพื่อลดมูลเหตุของโอกาสที่จะทำให้เกิดความเสียหายจากการปฏิบัติงานที่อาจเกิดผลประโยชน์ทับซ้อน

การวิเคราะห์ความเสี่ยงเกี่ยวกับผลประโยชน์ทับซ้อน หมายถึง กระบวนการวิเคราะห์ความเสี่ยงที่เป็นระบบในการบริหารจัดการและควบคุมกระบวนการปฏิบัติงานเพื่อลดมูลเหตุของโอกาสที่จะทำให้เกิดความเสียหายจากการปฏิบัติงานที่อาจเกิดผลประโยชน์ทับซ้อน หรือความขัดแย้งระหว่างผลประโยชน์ส่วนตน และผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ อันเกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงอย่างใกล้ชิดกับการทุจริต กล่าวคือ ยังมีสถานการณ์ หรือสภาวะการณ์ของการขัดกันของผลประโยชน์ส่วนตนและผลประโยชน์ส่วนรวมมากเท่าใด ก็ยิ่งมีโอกาสก่อให้เกิดหรือนำสู่การทุจริตมากเท่านั้น

ความเสี่ยงแบ่งออกเป็น ๔ ลักษณะ ดังนี้

๑. ความเสี่ยงด้านกลยุทธ์ (Strategic Risk : S) หมายถึง ความเสี่ยงเกี่ยวกับการบรรลุเป้าหมาย และพันธกิจในภาพรวมที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์และเหตุการณ์ภายนอกที่ส่งผลกระทบต่อกลยุทธ์ที่กำหนดไว้ และการปฏิบัติตามแผนกลยุทธ์ไม่เหมาะสม รวมถึงความไม่สอดคล้องกันระหว่างนโยบาย เป้าหมาย กลยุทธ์ โครงสร้างองค์กร ภาวะการแข่งขัน ทรัพยากร และสภาพแวดล้อม อันส่งผลกระทบต่อวัตถุประสงค์ หรือเป้าหมายขององค์กร

๒. ความเสี่ยงด้านการดำเนินงาน (Operational Risk : O) เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพ ประสิทธิผล หรือผลการปฏิบัติงาน โดยความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น เป็นความเสี่ยงเนื่องจากกระบวนการภายในขององค์กร/กระบวนการ เทคโนโลยี หรือนวัตกรรม/บุคลากร/ความเพียงพอของข้อมูล ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ในการดำเนิน โครงการ

๓. ความเสี่ยงด้านการเงิน (Financial Risk : F) เป็นความเสี่ยงเกี่ยวกับการบริหารงบประมาณ และการเงิน เช่น การบริหารการเงินที่ไม่ถูกต้อง ไม่เหมาะสม ทำให้ขาดประสิทธิภาพ และไม่ทันต่อสถานการณ์ หรือเป็นความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับการเงินขององค์กร เช่น การประมาณการงบประมาณไม่เพียงพอ และไม่สอดคล้อง กับขั้นตอนการดำเนินการ เป็นต้น เนื่องจากการขาดการจัดหาข้อมูล การวิเคราะห์ การวางแผน การควบคุม และการจัดทำรายงานเพื่อมาใช้ในการบริหารงบประมาณและการเงินดังกล่าว

๔. ความเสี่ยงด้านการปฏิบัติตามกฎหมาย/กฎระเบียบ (Compliance Risk : C) เกี่ยวข้องกับ การปฏิบัติตามกฎระเบียบต่าง ๆ โดยความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นเป็นความเสี่ยง เนื่องจากความไม่ชัดเจน ความไม่ทันสมัย หรือความไม่ครอบคลุมของกฎหมาย กฎระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ รวมถึงการทำนิติกรรมสัญญา การร่างสัญญา ที่ไม่ครอบคลุมการดำเนินงาน

การประเมินความเสี่ยงครั้งนี้ นำความเสี่ยงในด้านต่าง ๆ มาดำเนินการวิเคราะห์โดยใช้กลไกการวิเคราะห์ความเสี่ยง ๙ ขั้นตอน

การประเมินความเสี่ยง ขั้นตอนการประเมินความเสี่ยงการทุจริต ๙ ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ การระบุความเสี่ยงการทุจริต (Risk Identification)

ขั้นตอนที่ ๑ นำข้อมูลที่ได้จากขั้นเตรียมการในส่วนรายละเอียดขั้นตอน แนวทางหรือเกณฑ์ การปฏิบัติงานของกระบวนการที่จะทำการประเมินความเสี่ยงการทุจริต ซึ่งในขั้นตอนการปฏิบัติงานนั้น ย่อมประกอบไปด้วยขั้นตอนย่อยในการระบุความเสี่ยงตามขั้นตอนที่ ๑ ให้ทำการระบุความเสี่ยงอธิบายรายละเอียด รูปแบบ พฤติการณ์ ความเสี่ยงเฉพาะที่มีความเสี่ยงการทุจริตเท่านั้น และในการประเมินต้องคำนึงถึงความเสี่ยง ในภาพรวมของการดำเนินงานเรื่องที่จะทำการประเมินด้วย เนื่องจากในกระบวนการปฏิบัติงานตามขั้นตอน อาจไม่พบความเสี่ยงหรือโอกาสเสี่ยงต่ำ แต่อาจพบว่ามีความเสี่ยงในเรื่องนั้น ๆ ในการดำเนินงานที่ไม่ได้ อยู่ในขั้นตอนก็เป็นได้โดยไม่ต้องคำนึงว่าหน่วยงานจะมีมาตรการป้องกันหรือแก้ไขความเสี่ยงการทุจริตนั้นอยู่แล้ว นำข้อมูลรายละเอียดดังกล่าวลงในประเภทของความเสี่ยง ซึ่งเป็น Known Factor หรือ Unknown Factor

ตารางที่ ๑ ตารางระบุความเสี่ยงการทุจริต (Known Factor และ Unknown Factor)

ที่	โอกาส / ความเสี่ยงการทุจริต	ประเภทความเสี่ยงการทุจริต	
		Known Factor	Unknown Factor
๑	การจัดหาพัสดุ		/
๒	การการใช้ทรัพย์สินของทางราชการไปใช้ส่วนตัว		/
๓	การรับสินบนการให้หรือรับของขวัญและของกำนัล		/

ขั้นตอนที่ ๒ การวิเคราะห์สถานะความเสี่ยงการทุจริต

ขั้นตอนที่ ๒ ให้นำข้อมูลจากตารางที่ ๑ มาวิเคราะห์เพื่อแสดงสถานะความเสี่ยงการทุจริต ของแต่ละโอกาส / ความเสี่ยงการทุจริต ออกตามรายสีไฟจราจร เขียว เหลือง ส้ม แดง โดยระบุสถานะ ของความเสี่ยงในช่องสีไฟจราจร

ความหมายของสถานะความเสี่ยงตามสีไฟจราจร มีรายละเอียดดังนี้

สถานะสีเขียว ความเสี่ยงระดับต่ำ

สถานะสีเหลือง ความเสี่ยงระดับปานกลาง และสามารถให้ความรอบคอบระมัดระวัง ในระหว่างปฏิบัติงานตามปกติควบคุมดูแลได้

สถานะสีส้ม ความเสี่ยงระดับสูง เป็นกระบวนการที่มีผู้เกี่ยวข้องหลายคน หลายหน่วยงาน ภายในองค์กร มีหลายขั้นตอน จนยากต่อการควบคุม หรือไม่มีอำนาจควบคุม ข้ามหน่วยงานตามหน้าที่ปกติ

สถานะสีแดง ความเสี่ยงระดับสูงมาก เป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับบุคคลภายนอก คนที่ไม่รู้จักไม่สามารถตรวจสอบได้ชัดเจน ไม่สามารถกำกับติดตามได้ อย่างใกล้ชิดหรืออย่างสม่ำเสมอ

ตารางที่ ๒ ตารางแสดงสถานะความเสี่ยงการทุจริต (แยกตามรายสีไฟจราจร)

ที่	โอกาส / ความเสี่ยงการทุจริต	เขียว	เหลือง	ส้ม	แดง
๑	การจัดหาพัสดุ		/		
๒	การใช้ทรัพย์สินของทางราชการไปใช้ส่วนตัว		/		
๓	การรับสินบนการให้หรือรับของขวัญและของกำนัล	/			

นำโอกาส / ความเสี่ยงการทุจริต จากตารางที่ ๑ นำมาแยกสถานะความเสี่ยงการทุจริต ตามสีไฟจราจร

สีเขียว หมายถึง ความเสี่ยงระดับต่ำ

สีเหลือง หมายถึง ความเสี่ยงระดับปานกลาง

สีส้ม หมายถึง ความเสี่ยงระดับสูง

สีแดง หมายถึง ความเสี่ยงระดับสูงมาก

ขั้นตอนที่ ๓ เมทริกซ์ระดับความเสี่ยงการทุจริต (Risk level matrix)

ขั้นตอนที่ ๓ นำโอกาส / ความเสี่ยงการทุจริต ที่มีสถานะความเสี่ยงระดับสูงจนถึงความเสี่ยงระดับสูงมาก ที่เป็นสีส้ม และสีแดง จากตารางที่ ๒ มาทำการหาค่าความเสี่ยงรวม ซึ่งได้จากระดับความจำเป็นของการเฝ้าระวัง ที่มีค่า ๑ - ๓ คูณด้วยระดับความรุนแรงของผลกระทบที่มีค่า ๑ - ๓ เช่นกัน เกณฑ์ในการให้ค่า ๑ - ๓ มีดังนี้

ระดับความจำเป็นของการเฝ้าระวังความเสี่ยงการทุจริต มีแนวทางในการพิจารณา ดังนี้ - ถ้าเป็นกิจกรรมหรือขั้นตอนหลักที่สำคัญของกระบวนการนั้น ๆ แสดงว่ากิจกรรมหรือขั้นตอนนั้น เป็น MUST หมายถึงว่ามีความจำเป็นสูงของการเฝ้าระวังความเสี่ยงการทุจริตที่ต้องทำการป้องกัน ไม่ดำเนินการ ไม่ได้ค่าของ MUST คือ ค่าที่อยู่ในระดับ ๓ หรือ ๒ ถ้าเป็นกิจกรรมหรือขั้นตอนรองของกระบวนการนั้น ๆ แสดงว่ากิจกรรมหรือขั้นตอนนั้น เป็น SHOULD หมายถึงว่ามีความจำเป็นต่ำในการเฝ้าระวังความเสี่ยงการทุจริต ค่าของ SHOULD คือ ค่าที่อยู่ในระดับ ๑ เท่านั้น

ตารางที่ ๓ ตารางเมทริกซ์ระดับความเสี่ยงการทุจริต (Risk level matrix)

ที่	โอกาส / ความเสี่ยงการทุจริต	ระดับความจำเป็นของการเฝ้าระวัง	ระดับความรุนแรงของผลกระทบ	ค่าความเสี่ยงรวมจำเป็น X รุนแรง
๑	การจัดหาพัสดุ	๓	๓	๙
๒	การการใช้ทรัพย์สินของทางราชการไปใช้ส่วนตัว	๓	๒	๖
๓	การรับสินบนการให้หรือรับของขวัญและของกำนัล	๓	๒	๖

ขั้นตอนที่ ๔ การประเมินการควบคุมความเสี่ยงการทุจริต (Risk-Control Matrix Assessment)

ขั้นตอนที่ ๔ ให้นำค่าความเสี่ยงรวม (จำเป็น X รุนแรง) จากตารางที่ ๓ มาทำการประเมินการควบคุมการทุจริตว่า มีระดับการควบคุมความเสี่ยงการทุจริตอยู่ในระดับใด เมื่อเทียบกับคุณภาพการจัดการ (คุณภาพการจัดการ สอดส่อง เฝ้าระวังในงานปกติ) โดยเกณฑ์คุณภาพการจัดการแบ่งได้เป็น ๓ ระดับ ดังนี้

- ดี จัดการได้ทันทีทุกครั้งที่เกิดความเสี่ยง ไม่กระทบถึงผู้ใช้บริการ / ผู้รับมอบผลงาน องค์กร
ไม่มีผลเสียทางการเงิน ไม่มีรายจ่ายเพิ่ม
- พอใช้ จัดการได้โดยส่วนใหญ่ มีบางครั้งยังจัดการไม่ได้กระทบถึงผู้ใช้บริการ / ผู้รับมอบผลงาน
องค์กร แต่ยอมรับได้มีความเข้าใจ
- อ่อน จัดการไม่ได้หรือได้เพียงส่วนน้อย การจัดการเพิ่มเกิดจากรายจ่าย มีผลกระทบ
ถึงผู้ใช้บริการ / ผู้รับมอบผลงานและยอมรับไม่ได้ไม่มีความเข้าใจ

ตารางที่ ๔ ตารางแสดงการประเมินการควบคุมความเสี่ยงการทุจริต

โอกาส / ความเสี่ยง การทุจริต	คุณภาพ การจัดการ	ค่าประเมินการควบคุมความเสี่ยงการทุจริต		
		ค่าความเสี่ยง ระดับต่ำ	ค่าความเสี่ยง ระดับปานกลาง	ค่าความเสี่ยง ระดับสูง
การจัดหาพัสดุ	ดี			/
การใช้ทรัพย์สินของ ทางราชการไปใช้ ส่วนตัว	ดี		/	
การรับสินบนการให้ หรือรับของขวัญ และของกำนัล	ดี		/	

ขั้นตอนที่ ๕ แผนบริหารความเสี่ยง คัดเลือกกระบวนการความเสี่ยงเกี่ยวกับการปฏิบัติงานที่อาจเกิดความเสี่ยงการทุจริตมีค่า ความเสี่ยงระดับปานกลาง (๖) และระดับสูง (๙) มาหาแผนบริหารความเสี่ยงเกี่ยวกับการปฏิบัติงานที่อาจเกิดความเสี่ยงการทุจริต สำนักงานสาธารณสุขลำปางไปโมก ดังตารางที่ ๕

ที่	ขั้นตอนการปฏิบัติงาน โอกาส/ ความเสี่ยง รูปแบบพฤติกรรม ความเสี่ยงการทุจริต	มาตรการป้องกันความเสี่ยงการทุจริต
๑. การจัดหาพัสดุ	<p>๑. การจัดหาพัสดุและกาจัดซื้อจัดจ้างไม่เป็นไปตามระเบียบกฎหมายที่กำหนด (ไม่เกิดประโยชน์ ไม่คุ้มค่าไม่ตรงตามวัตถุประสงค์)</p> <p>๒. การใช้พัสดุไม่ถูกต้อง ไม่ตรงวัตถุประสงค์ ไม่คุ้มค่า</p> <p>๓. แสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัวในตำแหน่ง</p>	<p>การป้องกันการรับสินบนในกระบวนการจัดซื้อจัดจ้าง การจัดหาพัสดุต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. ๒๕๖๐ ระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้าง และการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. ๒๕๖๐ การดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ ด้วยความโปร่งใส วางตัวเป็นกลางไม่เรียกรับยอมจะรับทรัพย์สินหรือผลประโยชน์อื่นใด ไม่ว่าโดยตรงหรือโดยอ้อม และตรวจสอบได้ โดยอยู่ภายใต้กฎหมาย ระเบียบ และประกาศที่เกี่ยวข้องของกระบวนการจัดทำร่างขอบเขตของงานที่จ้าง (Terms of Reference – TOR) จะต้องพิจารณา มิให้เกิดการกำหนดที่เฉพาะเจาะจงไปยังเอกชนรายใด รายหนึ่งจนเกินไปไม่พึงกำหนด TOR ให้มีการดำเนินการที่ไม่จำเป็นต่อผลสัมฤทธิ์ของงานที่จ้าง เช่น การจ้างที่ปรึกษา หรือกรณีการศึกษาดูงานพึงกำหนดให้ทำเท่าที่จำเป็นเท่านั้น</p>
๒. การใช้ทรัพย์สินของทางราชการไปใช้ส่วนตัว	<p>การนำทรัพย์สินของทางราชการไปใช้ส่วนตัว เช่น ยานพาหนะ เครื่องมือสื่อสาร วัสดุ อุปกรณ์ เครื่องใช้ในสำนักงาน ไปเพื่อประโยชน์ของตนเองหรือผู้อื่น</p>	<p>การใช้รถราชการต้องปฏิบัติตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยรถราชการ พ.ศ. ๒๕๒๓ และที่แก้ไขเพิ่มเติม และระเบียบสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุขว่าด้วยหลักเกณฑ์การใช้ การเก็บรักษา การซ่อมบำรุงรถส่วนกลางและรถรับรอง พ.ศ. ๒๕๒๖ กำหนดมาตรการห้ามเจ้าหน้าที่นำทรัพย์สินของทางราชการไปใช้ส่วนตัว เช่น ยานพาหนะ เครื่องมือสื่อสาร วัสดุ อุปกรณ์ เครื่องใช้ในสำนักงาน ไปเพื่อประโยชน์ของตนเองหรือผู้อื่น ซึ่งมีใช้เพื่องานของทางราชการ เว้นแต่มีกฎหมายหรือกฎให้ทำได้ และกำหนดหลักปฏิบัติเกี่ยวกับการยืมทรัพย์สินของทางราชการไปใช้ปฏิบัติงานเพื่อประโยชน์ของทางราชการ รวมทั้งสื่อสารถึงบทลงโทษหากมีการกระทำผิดเพื่อให้เกิดความเกรงกลัวที่จะกระทำผิด</p>

ที่	ขั้นตอนการปฏิบัติงาน โอกาส/ ความเสี่ยง รูปแบบพฤติกรรม ความเสี่ยงการทุจริต	มาตรการป้องกันความเสี่ยงการทุจริต
๓. การรับสินบนการให้หรือรับของขวัญและของกำนัล	การรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดอันอาจคำนวณเป็นเงินได้จากผู้ใดซึ่งมิใช่ญาติ ที่มีราคาหรือมูลค่าในการรับจากแต่ละบุคคล	<p>การป้องกันการรับสินบนการให้หรือรับของขวัญและของกำนัล ต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๖๑ และประกาศคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เรื่อง หลักเกณฑ์การรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใด โดยธรรมจรรยาของเจ้าพนักงานของรัฐ พ.ศ. ๒๕๖๓ เจ้าพนักงานของรัฐต้องไม่รับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดอันอาจคำนวณเป็นเงินได้จากผู้ใด เว้นแต่การรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดโดยธรรมจรรยา ดังนี้</p> <p>(๑) ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดอันอาจคำนวณเป็นเงินได้จากผู้ใดซึ่งมิใช่ญาติที่มีราคาหรือมูลค่าในการรับจากแต่ละบุคคล แต่ละโอกาสไม่เกินสามพันบาท</p> <p>(๒) ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดอันอาจคำนวณเป็นเงินได้ที่การให้นั้นเป็นการให้ในลักษณะให้กับบุคคลทั่วไปเนื่องมาจากการที่เจ้าหน้าที่ได้กระทำการบางอย่างหรือเพื่อให้ได้รับการอนุมัติการอนุญาต หรือการสนับสนุนจากการทำหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ในอนาคตรวมทั้งไม่ทำให้เกิดความรู้สึกไม่เป็นอิสระในการปฏิบัติหน้าที่หรือในลักษณะที่วิญญูชนสังเกตเห็นได้ว่าอาจส่งผลกระทบต่ออิสระในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่</p>

ขั้นตอนที่ ๒ เพื่อติดตามเฝ้าระวัง เป็นการประเมินการบริหารความเสี่ยงการทุจริตในกิจกรรม ตามแผนบริหารความเสี่ยงของขั้นตอนที่ ๕ ซึ่งเปรียบเสมือนเป็นการสร้างตะแกรงดัก เพื่อเป็นการยืนยัน ผลการป้องกันหรือแก้ไขปัญหามีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด โดยการแยกสถานะของการเฝ้าระวังความเสี่ยงการทุจริตต่อไป ออกเป็น ๓ สี ได้แก่ สีเขียว สีเหลือง สีแดง

ตารางที่ ๖ ตารางจัดทำรายงานผลการเฝ้าระวังความเสี่ยง

ที่	มาตรการป้องกัน ความเสี่ยงการทุจริต	โอกาส/ความเสี่ยงการทุจริต รูปแบบพฤติกรรมความเสี่ยง การทุจริต	สถานะความเสี่ยง		
			เขียว	เหลือง	แดง
๑	มาตรการจัดหาพัสดุ	๑.การจัดหาพัสดุไม่เป็นไปตามระเบียบ กฎหมายที่กำหนด (ไม่เกิดประโยชน์ ไม่ คุ่มค่า ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์) ๒ .การใช้พัสดุไม่ถูกต้อง ไม่ตรงตาม วัตถุประสงค์ ไม่คุ่มค่า ๓.แสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัว ใน ตำแหน่ง หน้าที่	/		
๒	มาตรการการใช้ทรัพย์สินของทางราชการไปใช้ส่วนตัว	นำทรัพย์สินของทางราชการไปใช้ส่วนตัว เช่น ยานพาหนะ เครื่องมือสื่อสาร วัสดุ อุปกรณ์ เครื่องใช้ในสำนักงาน ไปเพื่อประโยชน์ของตนเองหรือผู้อื่น	/		
๓	มาตรการการรับสินบนการให้หรือรับของขวัญและของกำนัล	รับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดอันอาจคำนวณเป็นเงินได้จาก ผู้ใด ซึ่ง มิใช่ ญาติ ที่มีราคาหรือมูลค่าในการรับจากแต่ละบุคคล	/		

ขั้นตอนที่ ๗ นำรายงานผลการเฝ้าระวังความเสี่ยงเกี่ยวกับการปฏิบัติงานที่อาจเกิดความเสี่ยงการทุจริตของ สำนักงานสาธารณสุขอำเภอป่าโมก จากตารางที่ ๖ ที่จำแนกสถานความเสี่ยงออกเป็น ๓ สี ได้แก่ สีเขียว สีเหลือง และ สีแดง โดยแยกสถานะเพื่อทำระบบบริหารความเสี่ยงเกี่ยวกับการปฏิบัติงานที่อาจเกิด การทุจริตซึ่ง รายงานผลการเฝ้าระวังความเสี่ยงเกี่ยวกับการปฏิบัติงานที่อาจเกิดการทุจริตของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสิงห์บุรี ที่วิเคราะห์ได้นั้นมีสถานะความเสี่ยงเป็นสีเขียว ซึ่งหมายถึง ไม่เกิดกรณีที่อยู่ในข่าย ความเสี่ยง ยังไม่ต้องทำกิจกรรมเพิ่มกิจกรรมที่เตรียมไว้แผนใช้ได้ผล แต่อย่างไรก็ตาม จะต้องมีการเฝ้าระวังอย่างต่อเนื่องและเคร่งครัด

ตารางที่ ๗ สถานะสีเขียว Green ยังไม่เกิด ให้เฝ้าระวังต่อเนื่อง

ความเสี่ยงการทุจริต (สถานะสีเขียว)	ความเห็นเพิ่มเติม
การจัดหาพัสดุ	-
การใช้ทรัพย์สินของทางราชการไปใช้ส่วนตัว	-
การรับสินบนการให้หรือรับของขวัญและของกำนัล	-

ขั้นตอนที่ ๘

เป็นการจัดทำรายงานสรุปให้เห็นในภาพรวมว่ามีผลจากการบริหารความเสี่ยงการทุจริตตามขั้นตอนที่ ๘ มีสถานะความเสี่ยงการทุจริตอยู่ในระดับใดเพื่อเป็นเครื่องมือในการกำกับติดตาม ประเมินผล (สี) สถานะความเสี่ยง

สีเขียว หมายถึง ความเสี่ยงระดับต่ำ

สีเหลือง หมายถึง ความเสี่ยงระดับปานกลาง

สีแดง หมายถึง ความเสี่ยงระดับสูงมาก

ตารางที่ ๘ ตารางรายงานการบริหารความเสี่ยงการทุจริต

ที่	สรุปสถานะความเสี่ยงการทุจริต (เขียว เหลือง แดง)		
	เขียว	เหลือง	แดง
๑	การจัดหาพัสดุ		
๒	การใช้ทรัพย์สินของทางราชการไปใช้ส่วนตัว		
๓	การรับสินบนการให้หรือรับของขวัญและของกำนัล		

บทที่ ๓

มาตรการป้องกันการทุจริต (การควบคุมความเสี่ยงการทุจริต)

จากการประเมินความเสี่ยง ๓ ประเด็น ที่อาจเกิดการทุจริตของ สำนักงานสาธารณสุขอำเภอป่าโมก ถึงแม้ว่าจะมีระดับความเสี่ยงต่ำ (สีเขียว) แต่เพื่อเป็นการลดความเสี่ยงในการดำเนินงานที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต จึงมีความจำเป็นต้องมีมาตรการป้องกันการทุจริต (การควบคุมความเสี่ยงการทุจริต) ดังต่อไปนี้

๑. การจัดทำประกาศของหน่วยงานเกี่ยวกับมาตรการป้องกันการรับสินบนในกระบวนการจัดซื้อจัดจ้าง รวมถึงการให้หรือรับของขวัญและของกำนัลเพื่อสร้างความตระหนักให้เจ้าหน้าที่ดำเนินงานอย่างโปร่งใส มีคุณธรรม และถือปฏิบัติโดยเคร่งครัด ดังนี้

๑.๑ การป้องกันการรับสินบนในกระบวนการจัดซื้อจัดจ้าง การจัดหาพัสดุต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. ๒๕๖๐ ระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. ๒๕๖๐ การดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ ด้วยความโปร่งใส วางตัวเป็นกลาง ไม่เรียกรับ ยอมจะรับทรัพย์สินหรือผลประโยชน์อื่นใดไม่ว่าโดยตรงหรือโดยอ้อม และตรวจสอบได้ โดยอยู่ภายใต้กฎหมาย ระเบียบ และประกาศที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัด

๑.๒ การใช้รถราชการต้องปฏิบัติตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยรถราชการ พ.ศ. ๒๕๒๓ และที่แก้ไขเพิ่มเติม และระเบียบสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุขว่าด้วยหลักเกณฑ์การใช้ การเก็บรักษา การซ่อมบำรุงรถส่วนกลางและรถรับรอง พ.ศ. ๒๕๒๖

๑.๓ การป้องกันการรับสินบนการให้หรือรับของขวัญและของกำนัล ต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๖๑ และประกาศคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เรื่อง หลักเกณฑ์การรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใด โดยธรรมจรรยาของเจ้าพนักงานของรัฐ พ.ศ. ๒๕๖๓

เจ้าพนักงานของรัฐต้องไม่รับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดอันอาจคำนวณเป็นเงินได้จากผู้ใด เว้นแต่การรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดโดยธรรมจรรยา ดังนี้

(๑) ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดอันอาจคำนวณเป็นเงินได้จากผู้ใดซึ่งมิใช่ญาติ ที่มีราคาหรือมูลค่าในการรับจากแต่ละบุคคล แต่ละโอกาสไม่เกินสามพันบาท

(๒) ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดอันอาจคำนวณเป็นเงินได้ที่การให้นั้นเป็นการให้ ในลักษณะให้กับบุคคลทั่วไป

การรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดตามข้อ ๑.๔ ให้ใช้บังคับแก่ผู้ซึ่งพ้นจากการเป็นเจ้าพนักงานของรัฐมาแล้วยังไม่ถึงสองปีด้วยโดยอนุโลม

๒. กำหนดมาตรการห้ามเจ้าหน้าที่นำทรัพย์สินของทางราชการไปใช้ส่วนตัว เช่น ยานพาหนะ เครื่องมือสื่อสาร วัสดุ อุปกรณ์ เครื่องใช้ในสำนักงาน ไปเพื่อประโยชน์ของตนเองหรือผู้อื่น ซึ่งมีค่าใช้จ่ายของทางราชการ เว้นแต่มีกฎหมายหรือกฎให้ทำได้ และกำหนดหลักปฏิบัติเกี่ยวกับการยืมทรัพย์สินของทางราชการ ไปใช้ปฏิบัติงานเพื่อประโยชน์ของทางราชการ รวมทั้งสื่อสารถึงบทลงโทษหากมีการกระทำผิดเพื่อให้เกิดความเกรงกลัวที่จะกระทำผิด

๓. การจัดซื้อจัดจ้างเป็นกระบวนการการดำเนินงานที่มีความเสี่ยงในการเกิดการทุจริตหรือการมีผลประโยชน์ทับซ้อนได้มาก ดังนั้น เพื่อป้องกันหรือลดโอกาสในการเกิดสถานการณ์ไม่พึงประสงค์ดังกล่าวจึงอาจดำเนินการตามแนวทางปฏิบัติ ดังนี้

๓.๑ กระบวนการจัดทำร่างขอบเขตของงานที่จ้าง (Terms of Reference – TOR) จะต้องพิจารณาให้เกิดการกำหนดที่เฉพาะเจาะจงไปยังเอกชนรายใดรายหนึ่งจนเกินไป เพื่อให้เกิดการแข่งขันอย่างเป็นธรรมและไม่เกิดการขัดกันระหว่างผลประโยชน์

๓.๒ ไม่พึงกำหนด TOR ให้มีการดำเนินการที่ไม่จำเป็นต่อผลสัมฤทธิ์ของงานที่จ้าง เช่น การจ้างที่ปรึกษา หรือกรณีการศึกษาคุณงานพึงกำหนดให้เท่าที่จำเป็นเท่านั้น

๓.๓ ผู้ที่เป็นกรรมการเกี่ยวกับการการจัดซื้อจัดจ้างจะต้องพิจารณากรณีที่สามารถทำให้ตนมีผลประโยชน์ทับซ้อนกับการจัดซื้อจัดจ้างนั้น หรืออาจทำให้การพิจารณาไม่เป็นกลาง เนื่องจากอาจทำให้ผู้นั้นมีความผิดทางอาญาหรือทางวินัย และอาจมีผลต่อความสมบูรณ์ของการจัดซื้อจัดจ้างได้ หากเกิดกรณีที่กรรมการเห็นว่าอาจมีผลประโยชน์ทับซ้อนในเรื่องที่จะต้องพิจารณา ให้แจ้งคณะกรรมการทราบโดยเร็ว และให้คณะกรรมการพิจารณาว่าเป็นผลประโยชน์ทับซ้อนที่มีสภาพร้ายแรงหรือไม่ หากเป็นผลประโยชน์ทับซ้อนที่มีนัยสำคัญ อาจมีความจำเป็นต้องเสนอเปลี่ยนแปลงกรรมการ แต่หากเป็นกรณีที่ไม่มีความสำคัญ อาจพิจารณาต่อไปได้โดยไม่ให้กรรมการที่มีผลประโยชน์ทับซ้อนเข้าร่วมพิจารณาหรือมีมติ ทั้งนี้ อาจหารือกับหัวหน้าส่วนราชการเพื่อให้วินิจฉัยต่อไปก็ได้ โดยให้บันทึกการรายงานข้อเท็จจริงเกี่ยวกับผลประโยชน์ทับซ้อนและผลการพิจารณาของคณะกรรมการไว้ในรายงานการประชุมด้วย

๓.๔ กระบวนการจัดซื้อจัดจ้างต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับกฎหมายว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการพัสดุภาครัฐ และระเบียบที่เกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวอย่างเคร่งครัด เนื่องจากกฎหมายและระเบียบในเรื่องดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันการทุจริตและการมีผลประโยชน์ทับซ้อน

๔. การดำเนินการเกี่ยวกับการให้หรือรับของขวัญ ประมวลจริยธรรมข้าราชการพลเรือน ประกาศคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เรื่อง หลักเกณฑ์การรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดโดยธรรมจรรยาของเจ้าหน้าที่ของรัฐ พ.ศ. ๒๕๔๓ และระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการให้หรือรับของขวัญของเจ้าหน้าที่ของรัฐ พ.ศ. ๒๕๔๔ ได้กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการให้หรือรับของขวัญและผลประโยชน์ของเจ้าหน้าที่รัฐโดยสามารถสรุปแนวทางได้ดังนี้

๔.๑ เจ้าพนักงานของรัฐต้องไม่รับหรือถว้มาถึงการให้ของขวัญหรือประโยชน์อื่นใดนอกเหนือจากทรัพย์สินอันควรได้ตามกฎหมาย เว้นแต่การรับของขวัญหรือประโยชน์อื่นใดโดยธรรมจรรยา ดังต่อไปนี้

๑) การรับของขวัญหรือประโยชน์อื่นใดจากญาติซึ่งให้โดยเสน่หาตามจำนวนที่เหมาะสมตามฐานะแห่งตน

๒) การรับของขวัญหรือประโยชน์อื่นใดจากบุคคลซึ่งไม่ใช่ญาติที่มีมูลค่าในการรับจากแต่ละบุคคล แต่ละโอกาส ไม่เกินสามพันบาท

๓) การรับของขวัญหรือประโยชน์อื่นใดที่เป็นการให้ในลักษณะให้กับบุคคลทั่วไป และต้องเป็นไม่ใช่การรับของขวัญจากการให้อันเนื่องมาจากการที่เจ้าหน้าที่ได้กระทำการบางอย่าง หรือเพื่อให้ได้รับการอนุมัติ การอนุญาต หรือการสนับสนุนจากการทำหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ในอนาคต รวมทั้งไม่ทำให้เกิดความรู้สึกไม่เป็นอิสระในการปฏิบัติหน้าที่หรือในลักษณะที่วิญญูชนสังเกตเห็นได้ว่าอาจส่งผลกระทบต่ออิสระในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่

๔.๒ การรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดตามข้อ ๕.๑ ให้ใช้บังคับแก่ผู้ซึ่งพ้นจากการเป็นเจ้าพนักงานของรัฐมาแล้วยังไม่ถึงสองปีด้วยโดยอนุโลม

แนวทางพิจารณาเกี่ยวกับการรับของขวัญ หลักการของการรับของขวัญคือ ไม่ควรรับหรือหากมีความจำเป็นต้องรับ เนื่องจากเป็นกรณีการให้ตามปกติประเพณีหรือมารยาทสังคม อาจใช้หลัก GIFT Test ในการพิจารณาว่าควรรับของขวัญหรือไม่ ดังนี้

G – Genuine การให้ของขวัญนั้นเป็นการให้ของขวัญจริง ๆ หรือเป็นการให้อันเนื่องมาจากการสำนึกบุญคุณ หรือเพื่อขอบคุณจากการทำหน้าที่บางอย่าง หรือเพื่อให้ได้รับการสนับสนุนบางอย่างจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ

I – Independent ถ้ารับของขวัญชิ้นนี้ วิญญาณย่อมจะสงสัยในความเป็นอิสระในการทำหน้าที่ของเราในอนาคตหรือไม่ หากคนที่ให้ของขวัญ ชิ้นนี้มีส่วนเกี่ยวข้องหรือได้รับผลกระทบจากการทำหน้าที่นั้น

F – Free ถ้ารับของขวัญชิ้นนี้ เราจะยังสามารถรู้สึกเป็นอิสระ และไม่รู้สึกรู้ว่าเป็นหนี้บุญคุณที่ต้องตอบแทนในการรับของขวัญชิ้นนี้หรือไม่

T – Transparent เรามีความพร้อมที่จะเปิดเผยการได้รับของขวัญและที่มาของของขวัญต่อต้นสังกัดและผู้รับบริการ ต่อเพื่อนร่วมงาน หรือต่อสาธารณะหรือไม่

ทั้งนี้ กรณีการรับเงินสดหรือสิ่งใด ๆ ที่สามารถเปลี่ยนเป็นเงินได้ เช่น หุ่น พันธบัตร ต้องปฏิเสธไม่รับไม่ว่าจะอยู่ในสถานการณ์ใด ๆ

อนึ่ง ควรรายงานการรับของขวัญ การรายงานการรับของขวัญอย่างน้อยต้องมีข้อมูลเกี่ยวกับวันที่ได้รับของขวัญที่ต้องรายงาน ชื่อเจ้าหน้าที่ที่รับของขวัญ ชื่อบุคคลหรือนิติบุคคลที่ให้ของขวัญ ข้อมูลเกี่ยวกับมูลค่าของขวัญ และการจัดการกับของขวัญที่ต้องรายงาน รวมทั้งพิจารณาว่าสามารถเก็บของขวัญที่ได้รับไว้ได้หรือไม่ ซึ่งโดยหลักแล้วไม่ควรเก็บไว้ ควรส่งมอบของขวัญให้อยู่ในอารักขาของหน่วยงานต่อไป

ข้อพึงพิจารณา

๑) การรับของขวัญและผลประโยชน์ใด ๆ เป็นสาเหตุทำให้สาธารณชนเคลือบแคลงสงสัยว่าเจ้าหน้าที่รัฐอาจปฏิบัติหน้าที่อย่างมีอคติ มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการปฏิบัติหน้าที่ เป็นการทำลายความเชื่อถือศรัทธาของประชาชนต่อภาครัฐ

๒) การพยายามหลบเลี่ยงหลักเกณฑ์เพื่อไม่ต้องรายงานการรับของขวัญดังกล่าว โดยการตีค่าราคาของขวัญและหรือผลประโยชน์น้อยกว่าความเป็นจริง การกระทำดังกล่าวเป็นการคดโกงหลอกลวงเข้าข่ายฝ่าฝืนประมวลจริยธรรม

๓) การรับของขวัญหรือผลประโยชน์ทำให้เกิดการทำงานของเจ้าหน้าที่โดยการคาดหวังว่าจะได้รับผลประโยชน์ และทำให้ผู้ให้ของขวัญคาดหวังการบริการที่มากกว่าปกติ

๔) การหาเหตุผลเพื่อบิดเบือนความจริงให้เป็นประโยชน์ต่อตนเอง